

коеволюцію біосфери і людини. Цей розвиток повинен відбуватися таким чином, щоб людство не переступило тієї критичної межі, за якою починаються незворотні процеси руйнування умов існування життя на Землі.

Протягом останніх століть виробництво енергії значно випереджує зростання виробництва. За підрахунками вчених, сучасне суспільство використовує потенційну енергію Землі майже в 10 разів швидше, ніж відбувається її нагромадження, діяльністю організмів, які пов'язують сонячну енергію на Землі.

З удосконаленням технології виробництва енергії тісно пов'язана і проблема виснаження паливно-енергетичних ресурсів. Спалювання мінеральної сировини є нераціональним методом одержання енергії. Цю ж сировину, особливо нафту, можна використовувати для одержання багатьох цінних продуктів і виробів. Але суть проблеми полягає в тому, що при сучасних технологіях виробництва, транспортування і споживання енергії значна частина виробленої енергії використовується нераціонально.

Тому сьогодні основним стратегічним повинно бути збереження стійкості природних екосистем як на глобальному, так і на регіональному рівнях. При цьому слід розглядати енерговиробництво як підсистему складної системи «суспільство – навколишнє середовище», що охоплює всі аспекти взаємодії людини і природи.

Суспільство може розвиватися стабільно, якщо темпи споживання відновлюваних ресурсів не перевищують темпів їхнього відновлення.

Таким чином, концепція стійкого розвитку цивілізації вимагає вирішення проблеми довгострокового екологічного і соціально-прийняттого енергозабезпечення, яке повинно базуватися на законах функціонування природних екосистем. Ігнорування сучасною світовою економікою законів розвитку біосфери призводить до деградації людини як біологічного виду.

Чорна Н.П.

*к.е.н., доцент кафедри економіки,
організації і планування в АПК*

АГРЕГАТИ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ: СКЛАДОВІ І ОСОБЛИВОСТІ

Науково-технічний прогрес значно поглибив і розширив економічні та технологічні зв'язки сільського господарства з іншими галузями, прискорив проникнення промислового капіталу в аграрну сферу і на цій основі привів до виникнення агробізнесу, який є тепер одним з найдинамічніших секторів розвинутої економіки. Матеріальною основою формування агробізнесу є, з одного боку, суспільний поділ праці, а з другого - безперервний процес розширення кооперування сільського господарства з суміжними галузями національної економіки.

Ідея комплексного підходу до вивчення проблем виробництва, розподілу і використання сільськогосподарських продуктів і продовольства була висловлена в 1955 р. колишнім заступником міністра сільського господарства США Дж. Х. Девісом. У книзі «Поняття агробізнесу» він визначив агробізнес,

як суму всіх операцій з виробництва і розподілу послуг у галузі постачання сільського господарства, виробничих операцій на фермах; зі зберігання, переробки і розподілу сільськогосподарської сировини і предметів споживання, створених з неї.

Агробізнес є відтворювальним комплексом галузей і сфер економіки, державних законодавчих і виконавчих установ, які функціонують в єдності й забезпечують виробництво, переробку і збут продукції на основі сільськогосподарської сировини.

Внутрішня структура агробізнесу складається з таких агрегатів:

1) матеріально-технічне забезпечення – діяльність, пов'язана з виробництвом і дистрибуцією засобів і послуг, необхідних сільськогосподарським товаровиробникам, переробній промисловості, включаючи рибальство і лісництво;

2) сільське господарство (включаючи рибальство і лісництво) – діяльність сільськогосподарських виробників (підприємств і господарств населення), в результаті чого створюється сільськогосподарська продукція і послуги;

3) переробка і обіг – дії пов'язані із закупівлею, переробкою, складуванням і дистрибуцією переробленої з сільськогосподарської сировини продукції.

Всі агрегати між собою співпрацюють і взаємно надають для себе послуги. Окремі господарські суб'єкти діють в одній з вказаних сфер або поєднують декілька з них, приймають форми конгломератів, багатогалузевих підприємств, корпорацій, холдингів тощо. Головною їх метою, незалежно від сфери чи організаційно-правової форми, є одержання максимальної користі власника. Агробізнес має визначну внутрішню структуру, однак розвиток його агрегатів і його роль в усій підсистемі агробізнесу може бути змінною.

Агробізнес, як підсистема народного господарства, є продуктом історичного процесу тих сфер економіки, які раніше виділилися в процесі суспільного поділу праці. Цей процес в розвинутих країнах розпочався на початку ХХ століття і поширився на інші країни, в тому числі і на Україну.

Агробізнес в багатьох країнах складає найбільшу підсистему економіки. Місце і роль агробізнесу в економіці можна визначити наступними показниками.

- 1) частка працюючих в агробізнесі в загальній чисельності працюючих в народному господарстві (економіці);
- 2) частка в загальній вартості основних виробничих фондів;
- 3) частка в загальних витратах на виробничі інвестиції;
- 4) частка в загальній вартості валового внутрішнього продукту;
- 5) частка в загальній вартості національного доходу;
- 6) частка в загальній вартості валового імпорту продукції;
- 7) частка в загальній вартості валового експорту продукції;
- 8) частка продовольства в загальній вартості споживання;

9) частка продовольства в загальній вартості споживання з особистих доходів населення.

Агробізнес також є галуззю знань і наукових досягнень. Адже саме поняття «агробізнесу» було впроваджено науковцями як результат дослідження змін в економіці і виокремлення спеціальної підсистеми, пов'язаної з сільським господарством. Передусім в багатьох навчальних закладах, як зарубіжних, так і вітчизняних, зокрема економічного і сільськогосподарського напрямку, існують інститути, кафедри, відділи, які займаються дослідженнями підсистеми і господарюючих суб'єктів агробізнесу, проводячи директивні заняття з відповідного або наближеного курсу.

В умовах ринку господарський комплекс України зазнає глибоких змін, пов'язаних з переорієнтацією економіки на галузі, які необхідні для повного задоволення потреб населення, розширення експорту та раціонального використання сировинної бази. Тому пріоритетним у структурі агробізнесу має бути виробництво продуктів харчування.

Світовий досвід показує, що виробник одержує найбільший ефект тоді, коли реалізує не сировину, а продукти її переробки, кінцеві продукти споживання. Тому високорозвинені країни ніколи не експортують сировину, а мають усі галузі промисловості з її комплексної переробки і реалізують кінцевий продукт споживання. Це стосується не лише великих компаній і фірм, а й індивідуальних виробників. У високорозвинених країнах навіть фермери намагаються реалізувати сільськогосподарську продукцію тільки після її первинної переробки і навіть довести її до стадії кінцевого споживання. Вище вказане дає підстави для необхідності розвитку агропромислової інтеграції.

Агробізнес є субсистемою, що створює широкі можливості розвитку, оскільки з відновлюваної сільськогосподарської сировини можна виробляти різні продукти і не тільки продовольчі. В свою чергу виробництво біомаси створює потребу в несільськогосподарській сировині і різних засобах виробництва. Підсумовуючи можна стверджувати, що не існує іншої подібної субсистеми економіки, яка щодо розмірів і різноманітності діяльності могла би бути прирівняна до агробізнесу.

Уніят Л.М.

*к.е.н., доцент кафедри економіки,
організації і планування в АПК*

СТРАХОВИЙ ЗАХИСТ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Страховання ризиків сільськогосподарського виробництва є важливим елементом системи фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських виробників. Метою якого є часткова, чи повна компенсація виробникам втрати врожаю, що відбулась через несприятливі природно-кліматичні умови та покращення їх фінансового стану з точки зору їх кредитоспроможності, оскільки банки, кредитні спілки віддають перевагу тим підприємцям, які мають